

Monumentnummer*: 530876

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijkmonument
Inschrijving register* 29 maart 2010
Kadaster deel/nr 82740/146

Woonplaats* Eindhoven
Gemeente* Eindhoven
Provincie* Noord-Brabant

Kadastrale gemeente* Gestel
Sectie* C
Kadastraal object*
Appartement aanduiding
Grondperceel 1478

Omschrijving**

Inleiding

Het in 1950-1953 door C.H. de Bever gebouwde kloostergebouw van het complex CLARISSENKLOOSTER 'Rapelenburg' is gelegen op een omgracht en ommuurd kloosterrein dat is ingebed in het park van het voormalige landgoed Rapelenburg. Het kloostergebouw is vanaf de St. Claralaan te bereiken via een brug over de gracht en de eenvoudige poort in de ommuring. Na de Tweede Wereldoorlog komt in het kloosterleven de nadruk te liggen op de eenvoudige naleving van de orderegel. Als gevolg hiervan werden het exterieur en interieur van veel kloosters in overeenstemming gebracht met het sobere karakter van het monastieke leven. Er komt veel nadruk op harmonische verhoudingen in de architectuur, die opgevat worden als uitdrukkingen van geestelijke waarden van studie, meditatie en gebed. Zo ook bij het Clarissenklooster Rapelenburg. Het kloostergebouw heeft grandeur door zijn eenvoud en de afwisseling in volumes. Voor de bedelorde der Clarissen was het van groot belang dat de architectuur van het nieuw te realiseren bouwwerk aansloot bij de sobere en teruggetrokken leefwijze. Het gebouw diende eenvoudig in vormgeving en materiaal te zijn en een rustige situering te krijgen in een landelijke omgeving. Tevens dienden in het klooster drie groepen te worden ondergebracht: de buitenzusters, de novicen en de slotzusters. De slotzusters mochten alleen bij hoge uitzondering het kloosterterrein verlaten. De buitenzusters zorgden voor de noodzakelijke levensvoorzieningen van buiten het klooster. Het besloten karakter van het kloostergebouw wordt versterkt door de ommuring, de gracht en het groen rondom. Architect De Bever ontving voor zijn ontwerp voor het klooster in 1955 de Cultuurprijs van Eindhoven. Het gebouw is thans nog als klooster in gebruik en wordt door zusters bewoond. In het verleden zijn enkele wijzigingen aangebracht. Zo zijn incidenteel enkele ramen vervangen door aluminium exemplaren. Ook zijn er meerdere ruiten vervangen. Op het buitendakvlak van de linker vleugel zijn vier dakkapellen geplaatst. De deuren in de toegangspoort en de hoofdentree waren van oorsprong gesloten van karakter. Deze zijn thans vervangen door opengewerkte deuren. Over de

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

oorspronkelijke houten vloeren is tapijt, zeil of zijn vloertegels gelegd. In de westgevel van het binnenhof is een vluchtrap gerealiseerd.

Omschrijving

Het CLARISSENKLOOSTER is traditioneel van opzet: een vierkant hof (carré) met binnentuin en een gesloten kloostergang. De voorgevel biedt toegang tot het meer publieke gedeelte van het klooster met spreekkamers, het kloostergedeelte voor de buitenzusters en de kapel in de rechtervleugel (westhoek van het klooster) met priesterkoor, zijkoor en sacristie. Een gang die parallel loopt aan de gesloten kloostergang aan de binnenhof, verbindt de ruimten. Van hieruit is de gesloten kloostergang niet toegankelijk of ook maar in te zien. In de linker vleugel ligt, aan het einde van genoemde gang, de toegang tot het gesloten kloosterdeel. Hier bevindt zich ook de kamer van de abdis. Op de verdieping in deze vleugel is het noviciaat gesitueerd. In de achterste vleugel en het zuidelijke deel van de rechtervleugel bevinden zich de cellen en leefruimten van de slotzusters. De kloostergang biedt op twee plaatsen toegang tot de binnenhof. Het bakstenen gebouw kenmerkt zich door het gebruik van traditionele materialen, de toepassing van heldere bouwvolumes, sobere vlakke gevels in wild verband gemetseld en met een verscheidenheid aan vensterinvullingen. De ijzeren kruisvensters en rondboogvensters zijn gebroken wit geschilderd. In de zijgevel van de kapel bevindt zich een mozaïektableau. Het schilddak is voorzien van verbeterde Hollandse pannen. De rondgang heeft een lessenaarsdak. Het klooster kan worden beschouwd als een goed voorbeeld van de Delftse School. Het interieur is eveneens eenvoudig van opzet. Op de begane grond bevinden zich onder andere de gezamenlijke ruimtes, de kapel en de sacristie. In de hal is een hardstenen tegel aangebracht met een inscriptie in Latijn ter herinnering aan de eerste steenlegging van het klooster op 22 juni 1952. De verdieping biedt onder meer ruimte aan de cellen die aan weerszijden van de smalle gangen zijn geplaatst, ziekenkamers en handwerkruimten. In deze kamers is een rondboogvenster aangebracht, dat uitzicht geeft in de kapel. De zolder met houten vloer heeft een gordingenkap en wordt gebruikt als opslagruimte. De verdiepingen zijn ontsloten door middel van houten trappen. Alle oorspronkelijke vloeren zijn, behoudens die van de keuken en de toiletten, van ongeverfd hout, omdat de slotzusters ongeschoeid waren. De binnenwanden zijn van wit schuurwerk. In enkele binnenruimtes is sprake van schoonmetselwerk. In de kapel, die tevens voor externen toegankelijk is en al snel in trek werd voor huwelijken, bevinden zich meerdere zandstenen heiligenbeelden op tufstenen sokkels die aan de bakstenen binnenwanden zijn bevestigd. Ook is links in de kapel in het muurwerk een hardstenen tegel, met inscriptie in Latijn ter herinnering aan de eerste steenlegging van de kapel door de Rector eveneens op 22 juni 1952, bevestigd. In het priesterkoor hangt een Crucifix. De plafonds zijn van hout; het plafond ter plaatse van het koor heeft cassetten. De vloer is voorzien van zwarte hardstenen tegels. In de kloostergang bevinden zich beelden van kalksteen van twee heiligen, die oorspronkelijk elders in het klooster waren ondergebracht. In het hele klooster is oorspronkelijk houten meubilair te vinden, zoals in de privékapel van de zusters in de rechter vleugel, de naaikamer en in de keuken (inbouwkasten). Daarnaast zijn er nog een mechaniek voor het luiden van de bel en een bakelieten telefoon aanwezig. Vrijwel alle houten deuren zijn nog oorspronkelijk en zijn voorzien van houten sluitmechanismen.

Waardering

Het CLARISSENKLOOSTER is van algemeen belang als toonbeeld van de vroege Wederopbouw:

- Als gaaf voorbeeld van een naoorlogs klooster in traditionele stijl (Delftse School);
- Als uitdrukking van de geestelijke ontwikkeling na de Tweede Wereldoorlog en van het Noord Brabantse katholicisme in het bijzonder;

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

- Vanwege de cultuurhistorische en architectuurhistorische waarde als uitdrukking van de wijze waarop de architectuur de leefwijze van de Clarissen weerspiegelt;
- Vanwege de ligging in het park van het voormalige kasteel Rapenburg. Voor de bouw van een nieuw klooster stelden de Clarissen als eis dat deze op een rustige plek in een zo mogelijk vrije natuur gebouwd zou worden. Door het groen rondom het kloostercomplex wordt de besloten leefwijze van de Clarissen extra benadrukt;
- Vanwege de ensemblewaarde met betrekking tot de functionele en visuele relatie tussen het klooster, de ommuring, de brug, slotgracht en de tuin;
- Vanwege de grote mate van gaafheid van het exterieur en interieur;
- Vanwege de samenhang tussen het exterieur en het interieur;
- Vanwege de grote mate van herkenbaarheid;
- In het oeuvre van C.H. de Bever. De Bever heeft groot, divers, oeuvre opgebouwd. Zijn bouwwerken kenmerken zich door een traditionele en monumentale bouwstijl. Het klooster is hier een goed voorbeeld van.

Hoofdcategorie

Religieuze gebouwen

Subcategorie

Klooster, kloosteronderd

Functie

Klooster